

Nr 11.

Av herrar **Severin** i Gävle och **Persson** i Växjö, *angående utredning om åstadkommande av centraliserad medelsförvaltning i landskommunerna.*

Genom 1930 års kommunallagstiftning öppnades möjlighet för landskommuner med kommunalfullmäktige att centralisera medelsförvaltningen under kommunalnämndens inseende, och efter år 1931 vidtagna lagändringar kunde denna centralisering omfatta icke blott kommunalnämndens utan även andra kommunala organs medelsförvaltning. Genom en vid 1938 års riksdag beslutad ändring i 8 § lagen om kommunalstyrelse på landet har kommunalfullmäktigeinstitutionen gjorts obligatorisk i kommuner med mera än 700 invånare. Genom denna reform har formell möjlighet öppnats för ett stort antal landskommuner att centralisera medelsförvaltningen enligt 44 § 3 mom. lagen om kommunalstyrelse på landet. Samma möjlighet ha även kommuner med mindre invånarantal, som redan ha eller äro villiga att övergå till fullmäktigsystem. I kommunalstyrelselagen uppställas emellertid vissa villkor för att kommun skall få övergå till centraliserad medelsförvaltning. Beslut härom erfordrar sålunda kvalificerad majoritet. Vidare skall sådant beslut underställas prövning av Kungl. Maj:t, som äger fastställa reglemente för förvaltningen. Det har icke heller varit lagstiftarens mening, att centralisering skall genomföras i alla eller ens i flertalet landskommuner. Anledningen härtill var, att man utgick från att genomförandet av centraliserad medelsförvaltning med nödvändighet förutsatte, att kommunen för sin drätsel anställde avlönade tjänstemän. Detta framgår klart av både den kungl. propositionen till 1930 års riksdag och av konstitutionsutskottets betänkande i anledning av densamma samt underströks ytterligare av socialministern i ett yttrande i andra kammaren, där han framhöll, att den i 44 § 3 mom. omnämnda beslutsprövningen från Kungl. Maj:ts sida avsåg att vara en realprövning av behovet i olika förekommande fall och icke en ren formalitet, då det självfallet icke kunde vara önskligt att uppmuntra ett system, genom vilket man i onödan avlyfte förvaltningsbestyren i våra landskommuner på avlönade tjänstemän.

Efter genomförandet av 1930 och 1931 års kommunallagstiftning ha ca 200 landskommuner av Kungl. Maj:t erhållit fastställelse å reglementen för centraliserad medelsförvaltning. Ytterligare minst något 50-tal lands-

kommuner torde de facto ha medelsförvaltningen centraliserad utan att beslutet härom i föreskriven ordning underställts Kungl. Maj:t. Erfarenheterna av centraliseringen torde vara enbart goda. Den kommunala medelsförvaltningen har under den sista tiden erhållit sådan omfattning, att en centralisering framstått som ofrånkomlig i de större och medelstora landskommunerna. Det är också i huvudsak i kommuner av detta slag, som en centralisering kommit till stånd. Den minsta egentliga landskommun, där en centralisering kommit till stånd, synes vara Dal i Västernorrlands län med 1 190 invånare.

Då centraliseringen hittills genomförts huvudsakligen i större kommuner, har densamma sannolikt genomgående sammankopplats med frågan om anställande av särskilda tjänstemän. Då tjänstemän anställts, har det tydligen ansetts lämpligt att på dem lägga icke blott medelsförvaltningsgöromål utan jämväl större eller mindre del av den expeditionella sidan av förvaltningsarbetet. I de större kommunerna torde denna utveckling ha varit ofrånkomlig, eftersom i motsatt fall vissa förtroendemän skulle få ägna hela sin tid åt uppdraget. Och en kommunal förtroendeman, som på grund av arbetets omfattning icke längre kan utöva sin borgerliga näring, är knappast längre en förtroendeman i detta ords ursprungliga bemärkelse.

Erfarenheterna av den hittills genomförda centraliseringen synas, som ovan anförts, vara uteslutande goda. Om man sammankopplar centraliseringen med införande av tjänstemannasystem, torde emellertid centralisering icke kunna komma i fråga i de mindre kommunerna. Där medelsförvaltningen icke är av större omfattning, skulle en sådan utveckling, som alltså även skulle innebära införande av förvaltning genom tjänstemän, knappast heller vara önskvärd. Att emellertid den nuvarande splittningen av den kommunala kassarörelsen ur många synpunkter är betänklig måste framstå redan av det förhållandet, att en landskommun på ca 2 000 invånare kan ha inemot 20 olika kommunala kassaförvaltare. Det är i en liten kommun svårt att uppbringa tillräckligt antal bokföringskunniga personer, och allteftersom medelsförvaltningen tilltager i omfång måste detta problem ägnas uppmärksamhet. Svenska landskommunernas förbund har särskilt under de sista åren aktiviserat sina strävanden, när det gällt att hjälpa de kommunala förtroendemännen till rätta i fråga om medelsförvaltningens tekniska sidor, men så länge förbundet har att vända sig till en så stor krets av kommunala kassaförvaltare, som nu är förhållandet, torde svårigheterna att på frivillig väg åstadkomma nödvändig rationalisering på detta område vara utomordentligt stora, och resultatet kan i varje fall icke ernås inom rimlig tid.

Våra egna erfarenheter från kommunallivet ute i bygderna och de upplysningar, som vi kunnat inhämta från Landskommunernas förbunds cen-

tralbyrå rörande förbundets verksamhet på ifrågavarande område, ha övertygat oss om att tidpunkten nu är kommen för en mera allmän övergång till centraliserad medelsförvaltning i landskommunerna. I detta sammanhang vilja vi framhålla, att den av statsmakterna tidigare omfattade åsikten, att en centralisering av kassarörelsen i kommunerna måste betyda övergång till tjänstemannasystem, knappast kan vara riktig. I kommuner, som icke äro så stora, att det kan bli tal om anställande av särskilda tjänstemän, borde sålunda den borgerliga kommunens hela kassarörelse och bokföring kunna åvila kommunalnämnden, som då skulle ha att i vanlig ordning försöka uppbringa en bokföringskunnig kassaförvaltare inom eller utom sig. En centralisering av sådant slag torde icke behöva uppfattas såsom ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Allteftersom kommunalförvaltningen utökas med nya organ för speciella förvaltningsuppgifter framstår det såsom alltmera nödvändigt, att varje kommun får ett organ, som har ett fast grepp om de ekonomiska frågorna. En centralisering av kassarörelse och bokföring till kommunalnämnden skulle i hög grad bidra till att ge kommunalnämnden den ställning som kommunens centrala finansvårdande organ, vilket lagstiftarna ursprungligen avsett att detta organ bör ha.

Olika meningar kunna naturligtvis hysas om de vägar, som skola beträddas för att få centraliserad medelsförvaltning mera allmänt genomförd i landskommunerna. En möjlighet vore givetvis att man beträffande kommuner av viss storleksordning föreskrev, att sådan medelsförvaltning skulle vara obligatorisk. Häremot kan emellertid anföras, att en centralisering till kommunalnämnden utan anställande av särskilda kommunala tjänstemän, såsom ovan berörts, skulle bli till största gagn just för de små landskommunerna. Under sådana förhållanden ha vi ansett, att den allmänna frågan på vad sätt den av oss önskade centraliseringen av medelsförvaltningen inom landskommunerna skall åvägabringas bör överlämnas åt den utredning, som enligt vår uppfattning bör tillsättas för att allsidigt och förutsättningslöst undersöka möjligheterna för en mera allmän övergång till centraliserad medelsförvaltning inom landskommunerna. I detta sammanhang vilja vi erinra om att riksdagen år 1937 i anledning av i ämnet väckta motioner hos Kungl. Maj:t anhöll om verkställande av utredning och framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, såväl angående sådan komplettering av kommunallagarnas bestämmelser om revision, att pågående kommunala strävanden till en mera effektiv kommunal revision underlättades, *som ock angående en förbättrad organisation av den inre kommunala medelsförvaltningen*. Nämnda riksdagsskrivelse föranledde Kungl. Maj:t att inhämta yttranden i ämnet från de kommunala förbunden. Ärendet har därefter varit beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Då nu så lång tid förflutit efter riksdagens framställning i ärendet och då ifrågavarande utredning, därest den kommer till stånd, främst torde taga sikte på åtgärder i syfte att effektivisera den kommunala revisionen, ha vi ansett, att riksdagen nu bör begära utredning i det av oss antydda syftet.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning angående åtgärder i syfte att påskynda en mera allmän övergång till centraliserad medelsförvaltning i landskommunerna.

Stockholm den 14 januari 1944.

Erik Severin,
Gävle.

Fritz Persson,
Växjö.
